

הצצה

אשה קוראת אשה

אורלי לובין, הוצאת אוניברסיטת חיפה בשיתוף
זמורה-ביתן 2003 (344 עמודים)

כיצד שורדות נשים בחברה, המגדירה אותן כשר ליות ביחס לגברים? פרופ' אורלי לובין, ראש החוג לתורת הספרות הכללית באוניברסיטת תל-אביב, מאירה את יחסי הכוחות בין נשים לגברים בחברה ובתרבות. היא מנתחת סרטים ויצירות אמנות מזוויית פמיניסטית ופוסט-מודרנית ומגיעה למסקנה, שקריאה "אחרת" של הטקסט מאפשרת לנשים להתגבר על דעות קדומות וסטריאוטיפים חונקים. דוגמה לקריאה חתרנית אפשר למצוא בנייתו דמותה של הנסיכה דיאנה, שהתחילה את חייה הציבוריים בתור תמונה מתקתקה של יופי ורכות. ואולם, אחרי גירושה הצליחה להפוך את פעילותה למען מצורעים וחולי אידס ואת מאבקה לסילוק שדות מוקשים באפריקה ממחווה נשית-רגשנית למוקד כוח אישי ופוליטי, שאיים על הנסיך צ'ארלס ועל בית המלוכה הבריטי. הספר מומלץ, הגם שלעתים נדרשת סבלנות למשפטים כגון: "פעולות השקלול יכולות להיות גם פעולות חתרניות, למרות שפעולות השקלול מתבצעות על חומרי הטקסט שהופכים להיות החומרים המשוקללים, הרי שהבחירה בשקלול היא בידי הקורא/ת." (עמ' 27).

יוניה

חיים שור, נחשד הביטחון - ההוצאה לאור 2003
(250 עמודים)

סיפוריה של ילדה יהודיה, שהסתתרה בימי השואה אצל משפחה פולנית-קתולית. המחבר מתאר את קודותיה של בת דודתו, יוניה, היום יור דית, ואגב כך משרטט את החיים היהודיים בעיי רות פולין שאברו ודן ביחסים בין יהודים לנוצרים ובמשמעות האמונה באלוהים בצל השואה.

סודות לבנים

אדית דיטה דניאל, הוצאת גל 2003 (213 עמודים)
יומנה של נערה מתבגרת, הסובלת מדימוי עצמי ירוד ומפתחת הפרעות אכילה. היא מתמודדת עם הקשיים בעזרת מודעות עצמית וחיים של יצירה. קטעי היומן הזויים למדי אך מעוטרים בצילומים וכצירורים יפיפים, מעשה ידי המחברת, שהיא גם שחקנית, צלמת, ציירת והומאופטית, המרפאה בשיטות טבעיות.

שאני אדמה ואדם סיפורי נשים עד קום המדינה

שאני אדמה ואדם, סיפורי נשים עד קום המדינה

יפה בלובין בחרה, ההדירה והוטיפה אחריה דבר. הספרייה החדשה, הוצאת הקיבוץ המאוחד/
ספרי סימן קריאה 2003
(360 עמודים)

של מתיישבת, פועלת או חלוצה שבאה להקים מולדת ועם, ומצאה את עצמה פגועה ואף רחוקה משום שאין משת"פים אותה כמפעל התחיה הלאומי... שראה

עצמו כמפעל גברי בלעדי." (שם).
בסיפור "בבדידות, מיומנה של בת איכרים" מתארת נפ"ש (הסופרת והצלמת נחמה פוחצ'בסקי 1869-1934), את החלוצה הבונה עם אחיה משק לתפארת: "לאחי יש המידה המשותפת לכל הנוער הארץ ישראלי, לרבר תמיד בשמו: "הכרם שלי", "הבית שלי", "הפרדס שלי"... מתעורר בי העלבון הגדול של אדם הנרמס ברגל, ונפשי תובעת ושואר לת: היכן נעודי, מיטב שנותיי ותמצית חי שהכנסתי במשק הזה?... עמלי אינו כלום?... והארם שבאישה אינו אלא גולם, בול עץ, שיכולים ליידות בו אבן והוא לא ירגישו" (עמ' 17).

הקיפוח מתחיל אפוא ביחס לרכושן של הנשים, הנתפס כרכושן של הגבר שבחתייה. וכלי עצמאות כלכלית, קל יותר לרחוק אותן מעמדות הכוח הציבוריות: פוחצ'בסקי עצמה נבחרה כראש הוועד במושבה ראשון לציון אלא שהשעה, סוף מלחמת העולם, הייתה שעת חירום ונחמה מסרה את ההנהלה לידיים "יותר מנוסות"...

הקובץ מגוון למדי - מקצת הכותבות הן סופרות ידועות, כמו לאה גולדברג או דבורה בארון, ואחרות לא זכו לתהילה - יהודית מנש, פנינה כספי או שושנה שבבו, מהסופרות הראשונות ילדות הארץ, בת למשפחה ספרדית מצפת. גם רמת הסיפורים איננה אחידה, אך כמו בשמיכת טלאים, הכללתם בקובץ אחד יוצרת ריבוע אחר ריבוע של הקול הנשי שהושתק.

ד"ר חור אלטשולר, חוקרת קבלה ועיתונאית

נשים כותבות בדרך כלל סיפורים קצרים ורק מעטות מתמודדות עם רומנים. החוקרת האמריקאית איליין שוואלטר מסבירה את התופעה, בכך שלנשים אין פנאי ומרחב נפשי להתרכז ברומנים ארוכים ועבי כרס: הן כותבות "כמו ריבועי שמיכת הטל-אים, אומנות נשית מסורתית. כשם שהשמיכה הרקומה אינה נעשית בבת אחת אלא נשורת ריבוע ריבוע, כמרחב יריעת הזמן בין ארוחת הבוקר לבין שובם של הילדים מבית הספר, כך נארג גם הסיפור הקצר בתוך מגבלות הזמן והמרחב - בין כביסה לבישול, בין קניות לניקיון...". (מתוך: אשה קוראת אשה מאת אורלי לובין, עמ' 21).

הסבר זה הולם להפליא את התחושה העולה מן הקובץ שאני אדמה ואדם. כלולים בו 27 סיפורים קצרים פרי עטן של 19 סופרות מהעלייה הראשונה ועד קום המדינה. אחת - יהודית הנרל - כתבה רומנים. האחרות פרסמו שירים, ספרי ילדים או סיפורים קצרים. לטענת העורכת יפה ברלוביץ, מעמדה של הסופרות מדגים יפה את מצבן הפרודוקסלי של הנשים בישראל; מצד אחד, התחיה הצינונית הייתה גם תחיה נשית מפני שהחברה החלוצית שידרה אקלים של פתיחות וחופש. ולכן, בניגוד לאימהות בגולה שהורחי קו לירכתי בית הכנסת - אל עורת הנשים - הבנות בארץ ישראל השמיעו את קולן ברמה: "בכתיבה זו שבה ומספרת האישה את שיבת ציון המודרנית כסיפור נשי-לאומי משלה." (עמ' 10) מצד שני, הנשים חשפו את הצד האפל של סיפור התחיה הלאומית: "אכזבות